

LA RENAIXENSA

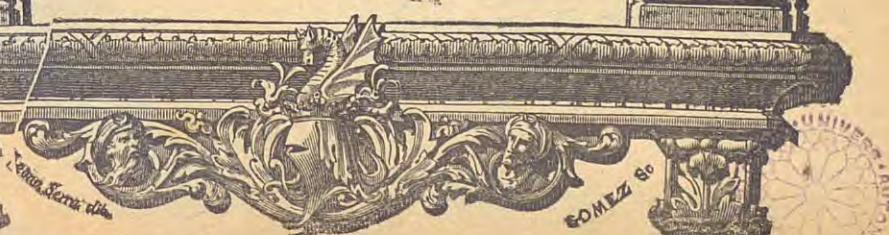
REVISTA CATALANA

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ

Carrer de Xuclá, 13, baixos.

BARCELONA.

LA RENAIXENSA

TAULA

	<u>Pàgs.</u>		<u>Pàgs.</u>
<i>Aguiló, Marian</i>		<i>Berenguer de Bellesguard</i>	
Les gales de Sant Johan..	376	Lo restabliment del us de la ba- rretina.	81
<i>Agulló y Vidal, Ferrán</i>		<i>Berga y Boada, J.</i>	
Balada.	389	L' espellonada.	65
<i>Alcoverro, J.</i>		Rondalla.	145
La llengua catalana.	165	Lo roser del Triay.	193
<i>Aliberch, Joan B.</i>		De la costa.	481
¡Tempestat!	470	La festa del meu carrer.	545
<i>Altafulla, María de</i>		<i>Boloix, Jaume</i>	
A una noya.	29	La filosa.	458
<i>Anònim</i>		<i>Bori y Fontestá, Antoni</i>	
Vora la mar.	522	Santas Creus.	265
<i>Anzizu, Sor Eularia</i>		La boyra.	287
La Divina Pastora.	109	En Quel d' Argelaguer.	574
Lo cant del Somatent.	197	La fosca.	638
<i>B.</i>		<i>Borrut y Soler, S.</i>	
Las fletxes enmatzinadas del Alt Dahomey.	49	Plany.	285
<i>Balari, F.</i>		<i>Busquets y Punset, Anton</i>	
* Cansoneta.	523	Pujant á Nuria.	31
<i>Bassegoda, Ramón E.</i>		Las fadas del Gorch negre.	155
El brau.	257	Al amich estimat.	397
<i>Baucells y Prat, J.</i>		<i>C. de B.</i>	
Espurnas.	45	A una nena.	253
Lo brindis de la mort.	315	<i>Camps y Solá, Angel</i>	
Un àngel més.	333	Capvespre.	56
Rondalla.	363	<i>Capella, Jascinto</i>	
Aniversari.	591	Una visita.	5
		<i>Carrera y Miró, Hermenegildo</i>	
		A la vora del precipici..	321

Pàgs.	P
<i>Casadevall y Marramon, Ramon</i>	
Lo duler.	302
<i>Casas y Pallerol, Jaume</i>	
La ginesta y la violeta.	168
<i>Coca y Collado, Emili</i>	
En lo fossar.	236
<i>Coll y Rodés, Joseph M.^a</i>	
L' emigrant.	59
Intimas.	89
Matinada.	174
<i>Comas, Ramon N.</i>	
Barcelona bombejada.	433
<i>Cots y Soldevila, Pere de</i>	
Plany.	622
<i>Devesa, Celestí</i>	
Recorts d' una cassera..	177
L' Andreu de Platraver.	385
Recansa.	493
Tristos recorts.	559
<i>Durán y Folguera, Modest</i>	
Los municipis de Catalunya.	407
<i>Ferrer y Ferrer, Anton</i>	
Intima.	47
Caramellas.	395
Fatalitat.	426
A unes flors.	512
Intima.	525
A una nena.	656
<i>Flos y Calçai, Francisco</i>	
Lo cant popular..	52
<i>Folch, Joseph M.^a</i>	
La Nisu.	369
<i>Folch y Torres, Manel</i>	
Lo roure mort.	289
<i>Folguera y Durán, Manel</i>	
Discurs presidencial.	625, 641 y 657
<i>Fontanilles, Narcís de</i>	
Vida.	196
<i>Font y Sagué, N.</i>	
Idili.	206
Discurs filosòfic dels bufadors d' Olot.	337
<i>Franquesa y Gomis, Joseph</i>	
Lo jornal del teixidor.	8
<i>Garriga y Boixader, Angel</i>	
Santa Eularia.	91
<i>Garriga, Nonat</i>	
Fotografia vella.	17
<i>Genís y Aguilar, Martí</i>	
L' èxit d' Israel.	214
<i>Girbal Jaume, Eduard</i>	
Flors d' admetller.	9 ^a , 104, 136, 191 295, 368, 416, 491, 590 y 624
De nit.	673
<i>Girbal Jaume, F.</i>	
Tot l' any.	423 y 463
<i>Girbal y Balandru, Arthur</i>	
Desconhort de la vida..	170
Esclat de primavera.	278
* Recordansa.	331
Un papelló.	479
Las finestras tancadas.	561
<i>Guardiola, Joseph</i>	
Diumenge de Rams.	599
<i>Güell, Hortensi</i>	
Niné.	84
<i>J. G.</i>	
Una troballa de monedes.	261
<i>J. L. C. V. y Ll.</i>	
Aubada..	93
* * *	671
<i>Llengüeras y Badia, Joan</i>	
A ma germana.	360
<i>Llorente, Teodor</i>	
Goigs.	297
<i>Martí y Folguera, Joseph</i>	
Las horas.	161
<i>Maseras y Galtés, Alfons</i>	
Maig.	366
<i>Masifern, Ramon</i>	
La primera soldada.	1261
Ball-plà.	488
<i>Masriera y Colomer, Arthur</i>	
Lo guayta de Montjuich.	392
<i>Mas y Casanovas, Antoni</i>	
La creu del terme.	429
Ahí y demà.	527
Recorts..	602
Las quintas.	616
<i>Mas y Casanovas, Joseph</i>	
A la Verge María.	245
Idili.	276
A ma filla Josepha.	276

Págs.		Págs.	
<i>Millet, Lluís</i>		<i>Pons y Gallarza, Lluís</i>	
La balalí.	140	Estiuada.	399
Monserdà de Maciá, Dolors		Pujal y Serra, Antonia	
La guerra.	182	Cristo en la Creu.	188
En la inauguració de la creu de pedra de S. Pere del Bosch.	293	María sola.	249
<i>Montané y Selva, J.</i>		Pujol y Brull, J.	
Anyoransa...	24	Esposallas.	1
Novellas de Molins, J.		No hi yagis més.	135
Lo papelló.	119	Cansó.	176
La caritat.	142	Puyol y Safont, Agustí	
Esperansa.	172	L'álbum.	279
<i>Oliver, Miquel S.</i>		Querol, Vicents W.	
Hivernenca.	428	Carta á F. Mistral.	357
Osona, Arthur		R. G.	
En Patata.	417	Carnestoltas á Barcelona..	97
Dos documents importants (co- pia.)	567	Ramón y Vidales, Jaume	
<i>Paler y Trullol, Enriqueta</i>		Clar de lluna.	14
Al tendre infant.	137	Ramón y Vidales, Ramón	
Plany d' una mare.	550	En Pep Currillo.	609
<i>Palol, Pere de</i>		Ribot y Serra, Manel	
Cabells blanxs.	85	A la industria.	61
Ponentada.	607	Riera y Bertran, Joaquím	
<i>Paradeda y Sala, Joseph</i>		A mercat.	121
Tristesas.	33	Rius y Vidal, Angel	
Quína tornada!	401	Nuvolada.	13
La mort del comte de Sta. Co- loma.	44	Fullas.	586
Llas d' amor.	571	Rocamora, Manel	
La retirada.	667	Lo vestit blau.	111
<i>Pascual y Amigó, Emili</i>		Místich desposori.	554
Nadal trist.	40	L' hora dolsa..	593
Cansó de nova vida.	106	Rodenbach, Georges	
Diumenge de Rams.	212	La capta.	129
Episodis de la guerra del fran- cés.	353	Rovira y Coll, Ignasi	
Héroe ó mártir?	564	La mare montanyesa.	495
<i>Pedemonte y Folguera, Bonaventura</i>		La mort del avi	538
Idili.	605	Rubió y Lluch, Antoni	
<i>Penya d' Amer, Victoria</i>		Estiuencu.	77
A Jesús Sacramentat.	200	Soler, Frederich	
<i>Peró y Juliá, F.</i>		En la Nova Betlem.	43
Sardanenca.	305	Lo mestre d' aixa.	202
<i>Plantada y Fonolleda, Vicents</i>		Las balladas.	281
Un episodi de la guerra dels matinés.	273	Lo forn de rajolas.	473
Un refrà català.	355	<i>Sorribas y Riera, Joseph</i>	
L' era y la era.	465	Lo compromís de Casp.	497 y 513

	Págs.		Págs.
<i>Terré, Emili</i>		<i>Vallmitjana, Juli</i>	
Angelus.	28	Lo cego.	200
Ideal.	57	La festa de Vilabertrant.	468
Nina dels negres ulls.	173		
Barcarola.	247	<i>Valls y Vicens, Joseph M.</i>	
Aucells.	367	Plany d'amargura.	251
		Anyoradences.	268
<i>Tell y Lafont, Guillem A.</i>		La esposa.	413
Ogival.	410		
		<i>Valls Lluís, M. de</i>	
<i>Tintoré y Mercader, Lluís</i>		Un pecador á la Verge dels Dols.	233
Santa Creu.	300		
		<i>Vayreda, M.</i>	
<i>Tintoré y Mercader, March</i>		Una vetllada... cursi.	113
Idili..	134	La barreja.	529
<i>Trullol y Plana, S.</i>		<i>Vía, Lluís</i>	
Lo plany del romaní.	310	Festa Major.	577
		<i>Viver, Antonino</i>	
<i>Urgellés Depares, M.</i>		La venda del mas.	254
Lo naturalista.	225		544
L'avaro.	449		

LA RENAISENZA

REVISTA

LITERARIA

ESPOSALLAS

Ay amor meva! no 'ls allunyis de mí 'ls esclats de ta mirada; guáytam fit á fit sempre. Si clous los párpres me sembla qu' estich sol y 'm sento poruch.

—Es que m' esplayo pensant en tu y si 't guayto 'l rostre no 't puch veure tan bé l' ànima.

—¡Quànt has trigat! Encara no ho sabs bé lo que jo t' anyorava; lo desitj intens que sentia de que m' estimés algú. Tenia fam d' amor; estava necessitat d' una estimació certa.

—Ja ho sabs que l' meu amor no enganya. Vaig venir al mon per oterírtel per sempre. Es lo únic cert que podia obtenir.

—Jo que 'm creya no trobar jamay la felicitat y estava en tu reclosa!

—Ja soch teva per sempre; abrássam. Nostra abrassada ja no podrá deslligarla ningú may més. ¿Per qué fugías de mí tant temps? Jo prou que 't perseguía ab los brassos oberts y ab la rialla als llavis y tu no 'n feyas cas quan t' oferia mon amor. Erats encara molt nin, que jo ja m' havia fixat en tu.

Una altra dona omplia tota pensament y feya que, ingrat, m' oblidessis y si un moment te recordavas de mí era per aborrire més; perque tú ja 'm coneixías, mes no 'm coneixías be.

—¿Qu' estás gelosa encara? No me 'n recordo ja de la dona qu' estimava avans. Desde que 't vaig entreveure en somnis quan aquí en aquesta mateixa cambra te m' apareixías, al contemplarte embadalit tan hermosa, al fixarme en lo cel de los ulls, en la atractiva grogor de tas galtas y en la nit fosca de ta llarga cabellera, vaig créurem felís. Tu m' allargavas la mà, y al dirmé, ab trista veu y á cau d' orella, que 'm volías, vaig descubrir al lluny lo terme de la meva ventura. ¡Quina diferencia entre 'ls dos amors! Tu m' estimas per mí; no hi ha cap ombra que s' interposi entre nosaltres. Ella...

—No hi pensis més en ella, que va enganyarte y no 't me-reixía; no la anomenis. Deu va ferte per mí; jo no puch trahir-te. Tart ó dejorn, per voluntat divina, 'ns hem de trobar. Jo t' esperava ansiosa y en los moments que 't veyá plorar un desengany jo m' alegrava pensant en que acabarías per estimarme forsa y 'm considerarías la única dona digna de pos-sehirte.

—Ja sé qu' es cert tot lo que 'm dius. Quan vaig allunyarme de la ciutat buscant la quietut y l' repòs per oblidar mas tristezas, ja vaig pressentirte, encara que no 'm creya que 'm seguissis per tot enamorada de mí y engelosida dels que 'm voltavan.

—Has de corresponder á la meva estimació, y es tan gran que no més m' has de volquer á mí sola.

—Aixís t' estimo, aixís.

—Y estás content ¿veritat?

—Duptas encara? En aquest antich casal que guarda recorts passats de ma infantesa vaig venir, aclaparat pels desenganys, enmalaltit de cos y d' ànima, á cercar la quietut y l' oblit y aquí he trobat l' alé de la vida.

—Guayta las flors del jardí; ja comensan á gronxar dins dels menuts cálzers las gotas de la rosada matinal.

—Sembla que plorin ¿veritat? Deuhen plorar d' alegría; perque avuy es jorn de festa al Mas dels Roures. Ja veurás quan se desperti l' poble quina alegría, perque aquí tots m' estiman. Quan sápigan que m' he desposat ab tú, ¡quina enveja sentirán!

—Las donas joves plorarán de ràbia, 'ls envejosos de ciutat al saber nostra ditxa's mossegarán los llabis fins á sanguejar y la flamarada d'odi, enrojintlos la cara, 'ls donará un aspecte repugnant.

—Las mares abrassarán fortament á sos fillets per por de que un' altra dona com tu se n' enamori y 'ls vells que ja no tenen cor per estimar sentirán un' altra volta l' escalf del amor entre las fredas cendras del que va animarlos en temps llunyans.

—Nosaltres farém via lluny, ben lluny fins á pérdreis á tots.

—Las parets del Mas dels Roures ja comensan á cruixir d' anyorament.

—¿Que 'i sab greu deixarho tot aixó?

—Ja voldría que fos l' hora. Jo 't vull á tú; res m' atrau desde que 't vaig conéixer tal com ets. Si no t' estimés tant, per reconeixement te seguiría. Déixam repetirlo cent cops que t' estimo més que á tot lo del mon. Devant del sacerdot he fet lo jurament; soch teu per sempre. Oh! y 'l senyor rector y 'l majordom qu' estavan ab nosaltres ploravan també.

—Ploravan d' enveja. Volían allunyarte de mí.

—No 'ls han ensenyat encara lo qu' es viure ¡pobres! y tan vells que son. Jo avans de fixarme en tu tampoch ho sabía.

—Ja 's va aclarint l' espay. Lo sol que comensa are á durar los últims termes, aviat allunyará las ombras del misteri.

—Per qué no es sempre fosch?

—No t' agrada la llum?

—La de tots ulls no més... que sols arriba á mí.

—Donchs aném avans no sia dia, abrássam.

—Déixam donar l' últim adeu á tot aixó que tant estimava. En aquesta mateixa cambra ahont havém celebrat las nostres esposallas, varen guarnirhi 'l llit nupcial mos passats; aquí vuy donarte 'l primer bes y rebré 'l teu com á sagell de nostra unió.

—Que content estás!

—Ploro d' alegría com las flors del jardí.

—La rosada de la felicitat eterna s' escampa arreu, falanguera y ditxosa al pensar que no ha de venir jamay lo sol de la tristesa á recremarla.

—Si que soch felís; bésam.

—Lo meu petó es etern; ara comensarás á viure.

—Quina fredor més dolsa la de tos llavis. Ara 't comenso
á veure be y 'm semblas més hermosa que may. Aném, aném
que al jardí ja hi comensan á cantar los aucells que 'ns espían
y 'ns comprehenen.

—Aném; abrássam.

—Lo sol encara es baix y jo ho veig tot ab llum. ¡Quina
claror més hermosa!

—Aném, ara despértat.

—¡Que petita es la terra!—

Las campanas del poble tocavan á morts. Al Mas dels Roures tot era trasbals. La gent del poble hi corría ansiosa y al arribar al portal no s' atrevía á seguir endavant al veure al vell majordom tremolós y ab los ulls negats. Al preguntarli per l' amo, contestava:—Ha mort com un Sant. A las dues lo senyor Rector ha vingut á portarli Nostramo y desde aquella hora fins á las sis, ha tingut la rialla als llavis. ¡Quina mort més dolsa!—Deu l' hagi perdonat—afegia tothom.—Y las campanas seguían brandant y escampavan arreu sas tristas y acompañadas notas. Lo sol ja era alt; s' havia fos la rosada de las flors y cantavan tots los aucells.

J. PUJOL Y BRULL

UNA VISITA

A MON ESTIMAT AMICH LLUÍS RIERA

SERÍAN vora las sis, quan ab mon company vam trobarnos pera anar á fer una visita á n' en Dominguet.

Una tísis, aquesta traydora malalía que causa més víctimas que cap epidèmia, feya vint dias que 'l tenia al llit.

Lo dia avans havíam rebut una carta seva y no podíam refusar de cap manera l' anar á veure al amich traspunte que tant nos havia fet disfrutar ab las sevas sortidas.

A l' hora convinguda vam trobarnos ab mon company y, tot fent vía pel carrer del Hospital, nos dirigírem cap á casa en Dominguet.

Era l' hora del tragí. Los travalladors que plegavan portant á la mà l' mocadoret anavan depressa, los llums del carrer y botiga encesos, lo carrer humit y relliscós que semblava que hagués plougit, la boyra baixa, lo fret sumort...

Al esser devant del carrer d' en Robador, trencárem. Allí vivia l' home que anavam á veure. Al esser á mitj carrer mon company s' aturá y 'm digué:—Es aquí, puja....—Y començárem á pujar per aquella escala: estreta, alta, fosca...

Al ser al quint pis, devant de la primera porta, mon com-

pany estirá una anella que penjava d' una cordeta, que feu ressonar per la banda de dintre soroll de campanetas.

Nos obrí una dona de mitja edat, lletja, pentinada de pentinadora, enfarinada, vestida ab certa pretensió ridícula. Demanàrem per ell, per en Dominguet, y 'ns feu entrar tot-seguit.

La cambra del malalt era fosca. No havia sigut orejada de dias.

A poch comparegué la dona que 'ns havia obert, ab un tros d' espelma que ab pena y dolor va poguer entrar en lo broch d' una ampolla de tinta que serví de candelero.

La cambra quedá iluminada encara que debilment. En Dominguet obríls ells poch á poch, y, regoneguentnos, torná á tancarlos mentres deya:—Ola! ¿sou vosaltres?...—

Mentres mon company sostenía la conversa ab en Dominguet jo prenía inventari de sa cambra.

Era bastant reduhida, pintada d' un sol color, sens altre adorno que un parell de *Lidias*, un retrato d'en Novelli y un altre de la baylarina Mauri. Tot aixó clavat ab puntas de París á la paret. Lo moviliari era tant senzill com escás: una tauleta en la que hi havia l' ampolla de la espelma, al devant la dona fent traus, aproveitant la claror, una altra cadira vora'l llit que servia de tauleta de nit, en la que hi havia estés una *Esquella* que servia de *tapete* y al demunt hi havian posat una ampolla ab un líquit groch, cotó fluix y una xicra. Lo llit era de ferro, pintat de negre ab alguna flor y un tros d'estampa enganxat á la capsalera. Hi havia bastant abrich; la coixinera un poch tacada, y en una vora las inicials D. R. bordadas ab fil blau.

L' antich traspunte, una mica descotxat perque s' ofegava, estava xuclat, ab lo pel una mica crescut dels días que no s' havia fet afeytar, pómuls sortits, ulls ensorrats y voltats d' un cercle moradench, ab la boca un xich torta y ab aquell mateix posat d' histrió de quan tenia salut.

¡Pobre Dominguet! Aquell cuadro de miseria, de vida que s' apaga, m' entrisió de debó... ¡Y tant que 'ns havia fet riure quan nos contava alguna anécdota d'actors dolents!

Tant y tant parlava de sa afligida situació, de que li faltavan los aliments, que 'm vaig atrevir á dirli:

—Y d' aquells diners que l' altre dia 't varem enviar, ¿qué n' has fet?

Y ell, obrint los ulls ab vivesa y tornantlos á aclucar, an-guniat 'm digué, tot fentme posar aprop seu:

—¿Veyeu aquell vestit que porta la dona? Donchs van ser-vir per aixó, per aixó y pera ferse pentinar. Ella va volerbo, y ella... mana... No vos caseu may, ¿sentiu?... 'A mí m' ha fet desgraciat... pero... la estimo. Qué hi farém? .. La estimo mas-sa...—

Y com li espurnavan los ulls va taparse 'l cap ab los llen-sols.

Aquell home 'm feya llástima. Jo que l' havía conegit sá y brau, tan despreocupat, véurel are acorralat per una dono-ta!... Pero ja ho deya ell: «Qué hi farém... la estimo massa.»

Veyent la marxa que prenia la cosa, vaig dir que, no po-guent gästar, com realment no podían, potser fora millor portarlo al Hospital. Allí estaría ben alimentat y...

La dona parant de fer traus, ab veu de gata moixa m' in-terrompé totseguit dihentme:

—Lo meu senyor al Hospital?... Deu me 'n guard... no pas mentres Nostre Senyor me donga vida y salut... pobret... ¿fora dels meus cuidados?... pobre Dominguet, me l' estimo massa...—

Y en Dominguet tot satisfet, obrint una mica 'ls ulls, sem-blava somriure.

Lo cinisme d' aquella dona 'm feu pujar los colors á la cara. 'S feya tart y 'ns alsárem prometent á n' en Dominguet tornarlo á visitar, y ella, fentnos llum, anava repetintnos:

—Al Hospital... Deu me 'n guard... me l' estimo mas-sa...—

Mentre mon company y jo baixavam aquella escala es-treta, alta, fosca...

LÓ JORNAL DEL TEIXIDOR

PREMI OFERT PELS SENYORS BATLLÓ EN LO CERTÁMEN DEL «FOMENT CATALÁ» DE SANS DEL ANY 1895.

Teixidor fou lo meu pare,
teixidor com ell so jo,
y 'l meu noy, qu' es xich encara,
també serà teixidó'.
La tela qu' haurém teixida
ni 's midaría ab cap mida
ni 's pagarà ab cap preu,
puix que ab sa llargada estranya
abrassaria l' Espanya,
del Estret al Pirineu.

Deu nos dó salut y feyna
y dalit per travallá',
lo qui al Travall aborreixí
no es bon catalá.

Si n' he teixit de faldillas!
si n' he fet lluhir de cossets!
si n' he casat de pubillas!
si n' he engrescat d' hereuhets!

Y tot sens móurem de vora
del teler, l' orga sonora
de rebombori potent
que ab son sotrach tot ho aixorda,
monstruós instrument de corda
que soña més que 'ls de vent.

No hi ha feyna com la meva;
nostra vida es un teler
que va teixint sense treva
la tristesa ó 'l plaher.
Tothom com jo 'l fil enreda,
desde 'i cuch que teixeix seda
fins al sol que teixeix llum.
Per 'xó dich en mon desfici
qu' es més noble mon ofici
que 'l que més d' honrat presúm.

Dematí, quan l' auba blana
ja comensa á clarejar,
al ressó de la campana
lo teler faig desvetllar:
y á son peu, hora tras hora,
tot tressant la llansadora,
dels sotrachs al soroll fort
goso al veure sa embranzida.
Móures sempre, aixó es la vida!
ja 'ns fará estar quiets la Mort.

Al mitj dia tot reposa:
hi ha en ma casa 'l menjá' apunt:
la veu sento de ma esposa,
ja m' enfilo escala amunt.
Trinch de plats diu que m' espera
la fillada riallera
qu' ab delicia 'm ve á besar,
y al sentir son foll desvari,
fins m' hi pren part lo canari
que comensa á refilar.

May me 'n vaig sens atansarme
 al balcó, qu' es mon jardí,
 lo cor venen á orejarme
 los clavells y 'l llessamí.
 Fresca encara es la regada,
 la má que l' ha regalada
 la conech com jo mateix;
 ¡quina deliciosa estona!
 la meva esposa es tan bona
 qu' apropi seu ningú hi pateix.

Mes després, de nou ja 'm crida
 lo telé' ab ronch «Deu te guart»,
 jo li torno desseguida,
 may ningú m' ha vist fer tart;
 y avant! la tasca que 'm guarda
 travallant dematí y tarde
 ma vida no acabará,
 may del mon la veuré llesta,
 mes Deu te días de festa,
 y en sent festa, á campejar!

Pels redossos de Pedralbes
 hi ha un recó que sembla meu,
 treuen murtras y ridalbas
 rams polits y flors de neu.
 Cada festa hi fem brenada,
 y folganhi la maynada,
 jo hi gech en somnis de mel,
 que al costat hi tinch la dona
 y allá avall ma Barcelona
 y allá amunt, amunt, lo cel.

Los meus fills ja son ma gloria,
 tots dos rossos com lo sol,
 fan mon goig ab sa cridoria
 y son riure es mon consol.
 Ell, lo noy, d' un ull dolcíssim,
 aixerit, fort, activíssim,
 es lo cap de sos companys;

y la noya, espigadeta,
ja sab qui li fa l' aleta.
flayrant sos dolsos setze anys.

Jo cada dia 'ls ensenyo
á travallá' y creure en Deu,
quan fan un mal fet los renyo,
quan reso 'ls tinch entorn meu.
Fins quan riém y fem tabola
los faig dringá' una guardiola
que 'ls diu le qu' es estalviá',
y tan mon consell se 'ls grava,
que si avuy Deu me cridava
ja 's sabrían guanyá 'l pa.

Quan los tinch prop de ma esposa
ma casa es un paradís,
satisfet mon cor reposa
y 'm sento rich y felís.
«¿Quin jornal es lo que guanyas
ja que tant y tant i' afanyas?»
me diu algú quan ho veu,
y jo, mostrant l' alegría
dels de casa, ab ufanía
dich: «Guanyo aixó. Aixó es tot meu.»

Deu nos dó salut y feyna
y dalit per travallá',
lo qui al Travall aborreixi
no es bon catalá.

Lley del Travall, lley sagrada
que deu seguir l' home honrat,
á mí complirla m' agrada
puig que Deu nos l' ha donat.
La feyna es l' arma de guerra
que del dolor nos desterra
y que 'ns aparta del crim,
la que engrandeix llars y pobles
y als cors humils los fa nobles
seguint son dictat sublim.

Catalunya, patria santa,
 lo teu tot t' ho van robar,
 mes tú, altiva redressante,
 te vas posa' á travallar;
 y 'l Travall, qu' es ta consigna,
 torna á ferte gran y digne
 y ton poble es lo millor...
 per sé un més de ta fillada
 jo 't consagro, patria amada,
 mon jornal de teixidor.

Deu nos dó salut y feyna
 y dalit per travallá',
 lo qui al Travall aborreixi
 no es bon catalá.

JOSEPH FRANQUESA Y GOMIS

NUVOLADA

D' espirals fumosos poch á poch s' aixeca
geganina torre ab magestat y pahó'.
¡Qué blava es la volta que á la terra envolta!..
¡Qué alegra la plana! .. ¡Qué trist l' horitzó!...

Tremolosa fulla s' es dormida al arbre,
joganera brisa dolsa s' ha esvahit,
per la vall ni un hálit d' aucellet cantayre,
tot quietut respira, sembla negra nit.

L' oronel de sobte passa arrán de terra,
fa un xisclet y ab fúria va emprendent lo vol;
la tempesta allarga sas mandrosas alas
y ab lo seu plomatje ja ha tapat lo sol.

Quan de timba en timba greu lo tró retrunyi,
calla, esprit, no temis sa grandiositat;
sols espahordéixet quan la nuvolada
pel voltant dels homes s' hagi lleu format.

Que si las tempestas de la vida humana
deixan com despullas lo més greu doló',
demá la natura restará ab més galas,
será més pur l' ayre, més blau l' horitzó.

ÁNGEL RIUS VIDAL

CLAR DE LLUNA

CORO Á CUATRE VEUS, ESCRIT EXPRESSAMENT
PERA LA SOCIETAT CORAL «LA LIRA VENDRELLENSE», AB MÚSICA DE
D. PAU CASALS.

Los teus ulls negres,—clars y serens,
videta meva,—desclóune prest;
mira la lluna—com resplandeix,
la lluna blanca,—perla del cel,
fanal de plata,—bola de neu.
Ella tas ditxas—sab per enter,
tampoch ignora—ton penar greu,
com de nit vetlla...—los teus secrets
l' ànima quan dorms en somnis
li descubreix.

Dosers vaporosos
de boyras y glassas
fantàstichs rodolan
sospesos per l' ayre,
y's besan, fluctúan,
en plechs se separan
y corran confosos
al suau bes de l' aura,
que omplena l' atmòsfera
de perlas de nacar,
de pols d' estrelletas,
de claretas vagas

y tintas y sombras
y llums admirables.

¡Quina quietut,—quin dols misteri,
quina armonía!

¡Quanta delicia,—quanta poesía!
Guayta, amor meva,—sol de ma vida,
tan bellas galas,
sembla que 'ls ángels—baten llurs alas.

Vina á la selva ombrívola,
nina estimada,
no's bellugan las fullas,
las aus descansan,
los xaragalls no corran,
los ecos callan.

Sens tú en mon cor hi regna
foscor qu' esglaya;
ab tú 'ls plaers li tornan
tota sa mágica.

També aixís de la selva
son las mudansas:
trista y negra si 'ls nuvols
la lluna tapan;
clara y hermosa quan brilla
la lluna blanca.

Preciosa llantia,
sol de la nit,
tú que no ignoras
lo meu neguit,
que sabs mas penas
y mos dolors,
digas al ángel
de mos amors,
que aquí frenétich
y sol-ivern
va corsecantme
lo dupte etern;
qu' entre 'l misteri
d' ombras voltat
un cor sospira

que d' amor bat;
qu'en melangia
penar se sent
qui va morintse
d' anyorament.

Vina á la selva ombrívola, m' aymía,
y sota 'l firmament
mon cor enamorat que trist t' anyora,
fará brollar á doll lo sentiment.

Allí abscondits, seyent en blana molsa,
farém glatir los cors
que baterán iguals, videta meva,
al dois compás de nostres fermes amors.

Las mevas mans tenint pretas las tevas
beuré 'l llum de tos ulls,
mentres l' oreig petonejant tas galtas,
festós, mourá los teus sedosos rulls.

Vina á la selva ombrívola, m' aymía;
respon á mon anhel;
vina á gosar allí totas las ditxas
que concentradas pot haverhi al cel.

L' ombrá que impera,
ans altanera,
ja passatjera
se va fonent;
lo jorn s' atansa
y ab greu recansa
la lluna avansa
cap á ponent.

Tantsols l' ànima mía en la nit bruna
frenética 's consum!...
¡Oh! si pogués trobar la blanca lluna
en l' espill dels teus ulls!

FOTOGRAFIA VELLA

LOS PASTORETS DE NADAL DE PACHS

Al igual que en Riquer A. que ab son llibre *Quan era noy* no ha fet més que exposar al públich, pero ab molta trassa y ab colors exhuberanis de vida, frescor y molta naturalitat, una triada colecció de quadreis que retratan perfectament á n' ell mateix en sos primers anys, ab algunas de sas entremaliaduras y costums del poble, aixís, pero molt més inferior á n' ell, m' atrevesch per primer cop á donar al públich aquesta fotografia vella treta purament del natural de quan també totjust era jo un xicotet de poble.

Aquesta fotografia vella està molt borrada y malmesa pera reproduhirla tal com deuria. No soch prou; tindría (el me perdoni) d' enmatllevar per una estona la ploma ó'l llapis d'en Riquer. Jo, tot lo més, me detindré á confegir y á la meva manera las escassas ratllas que, per sort, encara apro-
tables, deixan totjust entreveure la fesomia d'aquest quadro de costums, avuy per desgracia ja no existent.

Per Santa Llucia al matí, á punta de sol, hi havia ofici senzill que 'l cantavan los mateixos del poble, ofici d' administració que se 'n deya. Com si fos festa de precepte tots hi venían senzillament mudats. Per acabar dit ofici, se cantavan los goigs de la Santa, que no hi havia gran ni petit que no 'ls dugués ben apresos de cor; las estrofas acabavan ab una cantarella com desmayantse, entenentshi be la curta lletra que deya: «Santa Llucia glorioosa...»

Tot lo dia no 's deya altra cosa que aquest adagi peculiar del poble y ben trobat:

«Per Santa Llucia de la Bisbal
tretze dias d' aquí á Nadal.»

Alegres lo déyam y repetíam la canalla tot escorrentnos cap á estudi, y la gent gran travallant las terras, lo cantavan donan:li cert ayre de goigs d' iglesia.

D'aquell dia ensá fins á la vigilia de Nadal cada vespre s' ensajavan á cal senyor Rector los «Pastorets»; cada vespre hi eram tots. Cada any eram dotze, si fa no fa 'ls mateixos y casi tots d' un temps, si be jo era 'l més petit de la colla.

Arribada la nit de Nadal, al primer senyal de las campanas, que 's solía fer á las tres, encara ben negra nit, los pastorets, cada hu ab lo seu farsellet de roba y las endròminas, féyam cap á la Rectoría, puig no calia perdre mica de temps.

Durant aquella horeta d' espera avans de la Missa del gall, nosaltres féyam tronar y ploure per la Rectoría. Quin burgit! La majordona, germana del senyor Rector, jove, escardalena y molt activa, no sabia pas per quina banda girarse, ab tot y tenir llogada per aquell dia una mosseta del poble que no li desamparava may la cuyna. Quan la porta rectoral ja era oberta, pujava molta gent demanat a'guna cadira ó lloch, porque ja havian fet tart y l' Iglesia estava de gom á gom. Eran propietaris ab los que calia estarhi be y ella s'enginyava á la seva manera y 'ls enquibía d' un modo ó altre. Los escolans li recomanavan sobretot que no manqués foch tot fent rodar per la sala las calderetas dels encencers, y nosaltres trafiguejavam per tota la casa, més gran que un hostal, passejant-nos hi sense modos ni vergonya ab los papers á la mà y ensajant á mitjas veus las nostras narracionetas posadas en vers, y pidolant á n'ella ab molta insistencia que'ns comensés á disfressar,

que ja's feya tart, mentres alguns dels nostres, asseguts pels carbons y cadiretas baixas al peu del banch ascó, encesa la llar, prenían escalf tot fent dringar los ferrets y garlar las castanyolas, emprobantse algunas pessas de son vestit.

Un cop tots disfressats, cada hu á son modo, com ho solia molt ben fer la senyora Dolors (que aixís se deya la majordona), llavors en Tonet (lo senyor Mestre) nos posava en ordre, á punt de sortir á fora y, donant lo tom per la tanca del hort, ab rigurós silenci, entrar tot de sopte per la porta major de la Iglesia á la senyal ja convinguda ab lo senyor Tonet.

En sent que 'l senyor Rector se girava de cara als fidels pera la adoració del *Niño*, la cortinassa blava, feixuga y apedassada del capdavall de la Iglesia, s' escorría ab gran estrépit d' anellas cap á un cantó y entravam los pastorets compartits en dues fileras, al compás d' una grossa timbala, del sach de gemechs, fluvioles y castanyolas, repicant d' esclops contra l' enlosat y ab tota la barreja de veus, primas y escandalencas, ab baixas y enrogalladas. La gent, agombolantse y empenyentse per abduas bandas, nos obría pas, essent la aclamació de tothom y més de la menudalla que, aixecada enlayre pels brassos dels pares, nos rebían ab crits aixordadors y riallas.

Era imponenta aquella entrada! Quin bo donava veure aquella munió de caras enceses y que resplandíen clarors mitj ofegadas sota las blancas caputxas y las blondes de les mantellines, sense un clar enlloch, lo chor ben atapahit de joves que s' abocavan demunt nostre admirant y ensemgs envejant-nos la sort; la escala de la trona, també farsida de xicots que feyan gronxar las camas que 'ls hi penjaven per entre 'ls barrots de la bugida barana; y la tribuna dels presbiteri, badava tant com podia sa grossa pantalla reixa, y també apareixia allá, al seu desso:a, un flotó de gent, de caras reixaades de llum y de sombra, que s' aixecavan com de puntetas l' una per dessobre de l' altra perque casi be no hi cabian.

A mí (y no sé si 'ls hi passaria als demés), tot y essent lo més petit de la colla, cada any, al entrar, me sentia gran y molt més gran que tots los homes allá reunits, y com si la gent no més se fixés en mí y 's diguessin los uns als altres á cau d' orella y assenyalantme ab lo llampeguerig de sos ulls: «míratel, guáytal, també hi es enguany lo noy d' en Cremuixa... y ¡que es maco!... ¡que be li escau! ...»

Quín aspecte presentava la Iglesia! En l' altar major, á més de sa combinada encesa, que no hi planyía pas la cera 'l bon Rector, hi feyan lo seu paper las floreras de llauna platejada, tretas pocas vegadas al any, la tradicional garlanda d' eura, enjoyada ab las rosas d' hivern y las neulas de colors, com també l' armatosta de las llántias y salamonets. Aixó durava fins als Reys. Mossen Joseph ab la casulla de llama d' or, tot baixet y rodanxó, al peu del altar y de cara á nosaltres, nos deya ab aquella rialla afable: «*ánimo, que va bel...*» Y cap á ell nos dirigíam tots plegats al soroll dels instruments pastorils que no sabíam tocar á compás, perque estavam esbojarrats d' alegría.

Un cop eram dalt del presbiteri 'ns colocavam los dos rengles de costat al senyor Rector y un xich entregirats de cara al poble pera que aquest ho pogués veure millor.

Després de molt estossegar, d' arreglarse la musca barretina que duya tirada sobre la espalda, sortia al bell mitj de la colla, tot xino xano, arrenyat en lo gayato, arrossegant los esclops y simulant un jay, un dels nostres.

Aquest, que era 'l primer, figurava ser lo més vell de tots, lo nostre capitost, y per aixó duya 'l cap blanch de farina y anava tan arrupit com podia. Duya samarra, calsas curtes de vellut llis de color d' oli, una timbala á la esquena, sarró llardós, gayato y grossos esclops, y ab veu d' adolescent y molta serenitat comensava 'l seu relat en vers que, si mal no recordo, deya aixís:

«Jo, Senyora, Alpino 'm dich,
Soch lo cap d' eixa maynada
de pastors bons y aixerits
que l' ovella acorralada
havém deixat per venir.
Lo nostre port es senzill,
com pastors d' aquesta terra,
que si be d' estat humil,
ple 'l cor tenim de riquesa
que 'ns anima á un bon fí.
Venim á adorar lo Nin
que ha nat en eixa establia
avuy á la mitja nit,
y, creyéhuo, Mare Marfa,

que sento molt no ser rich,
que si Alpino fos rabí
ó de fortuna mitjana,
no estaria 'l vostre Fill
mort de fret entre las pallas,
sino calent en bon llit.
Tot lo que os puch oferir
Mare pobreta y ditzosa,
es una fresca perdiu.

(Aquí escorfallava 'l sarró, mostrava la perdiu enlayre y la donava al obrer que ja estava apunt ab una grossa safata, al costat del senyor Rector, y continuava:)

Rebéula que vos la dono
ab amor y cor senzill.

(Adorava, y dirigintse á nosaltres, deya:)

Ara, mos companys y amichs,
que segueixin mon exemple;
¡Batiló! fes lo cap viu,
diga lo que 'l cor te dicti,
y mou ab garbo los dits.

Y entrava 'l Batiló, decidit, jove y magrantí, ab un gamboeto de sarja rústega, barretina vermella, sarró de pell, barranchs y calsons encascabellats y una ferma porra, penjant del bras un cistell d' hont, entre 'l tou de palla, treyan esparverada vista un parell de pollastres de cresta roja, molsuda y retallada, y sobre la esquena una abonyegada cornamusa que, en sent á mij del seu relat, tocava d' esma una estona, fent esclafir una riallada á tot lo poble, fins del mateix mossen Joseph, que feya 'l sério tant com podia.

Seguint la tanda, tocava al Borrego, y aquest era jo, lo més xiquet de la colla, esparvillat y vestint diferent dels altres. Una molsuda pell de xay blanca, mal girbada, al derrera; pallola, faixa vermella y espadenyeta, y tivant d' una corda un anyell també blanch, pentinat y ben clenxat, tot ell agensat de lassos virolats y picarols, las banyas joves y caragoladas guarnidas de candelas encesas y la cua enflocada, que no'm volia seguir de cap de las maneras encara que li posés lo

bossinet de coca á tret de morro y l' amoixés. Peró, al últim se l' enduya l' obrer forsadament cap á la sacristía tot belant.

Acabada la nostra adoració, tots á una, cantavam aquesta cansó apresa d' una àvia del poble que no 'n sabia d' altra y que, segons ella, la va apendre de sos besavis quan ella era xiqueta, molt xiqueta. Y fins avuy aquesta mateixa cansó, paguesa del tot, encara 'm tamborineja per dintre l' cervell, igual, idéntich que allavors, ab tot y 'ls anys que fa de quan la cantavam los pastorets de Pachs. Y ¡qu' estrany! me tamborineja casi sempre que estich trist, mal humorat, que no capisso prou las llissons ó 'ls ordís no 'm van massa be. Com fet expressament, com si ella vingués per tréurem d' aquell abatiment y volgués posarme alegre, me diu ab son llenguatje manyagoy indefinible: «Vaja, Borrego, no t' hi encaparris més... déixat de... y vínat en ab mí, home!... ¿que ja no te 'n recordas de...»

y un gerro de llet
pulit y molt net;
y una barretina
que n' es cosa fina etc.?"

Ab aquesta cansó acabava la nostra cerimonia en la Iglesia, si be després encara romaníam en ella asseguts y ben arrapapats als banchs antichs de l' Obra, com presidint la festa, dalt del presbiteri, garlant, mentres mossen Joseph s'anava escorrent per entre aquella furimó de gent, Iglesia avall, fins á la rònega cortina del portal, tent besar á tots los peuhets del *Niño* tot ruiximat d' ayguas de rosa y florida, seguit del escolanet que, ofegat dintre d' aquella maror, portava la bassina hont queyan dringant las pessas de dos cuartos y 'ls xavos. Entretant l' organillo de dalt del chor, destrempat y nyigonyigo, s' entretenia en repetir lo *Noy de la mare*, barrejanthi la cridoria dels joves que l' ocupavan, los requetechs de las castanyolas, los rossinyols d' aygua, la sonja mal rascada, los cops de panderos revertants, y sobretot, aquella desavinensa en escarnir als galls ab qui-qui-ri-quichs ó co-co-ro-cochs, al ase, la ovella y l' bou, l' ánech y l' ploriquejar d' un infant, ab diferents «muèèèès...» badanthi una boqueta d' escenari.

Finit l' ofici y la missa resada, la Iglesia 's buydava quan

totjust la feble clariana iniciadora del dia's llevava poquet á poquet per derrera la serra llevantina; las estrellas pipellejavan esmortuhidas, cansadas y's fonían en la blavor del cel; corria un griso tallant y fí com espasins de gebra que cuydava que tothom s' embossés ab los abrichs, capots y tapabocas que ja duyan previnguts, desfentse en elogis del senyor Rector y retrayent las sevas habilitats y las dels pastorets, y entre aquestos las dels que més s' havían fet agradar. Satisfets se'n marxavan á las corresponents casas, enfilant camins y caminets del plá y la montanya.

Nosaltres, seguint la costúm, comensavam l'aplega. Lo senyor Rector ja 'ns tenia apunt la taula ab un bon esmorzar y repartía entre nosaltres una embosta de ralets en plata, dues tauletas de turró d'avellana per cada hú y lleminaduras. Tasavam del de *missa*, li feyam la amistat, botavam las escalas, y, vestits de pastors, feyam cap al poble.

Avuy, d'aquells dotze que solíam esser havém quedat redubits á la meytat. Los altres sis (que Deu los hagi perdonats) van tenir la sort d'anar á servir al rey, qu' es igual que dir, anar al escorxador. Los que encara (gracias á Deu) nos la campém, seguím tots carrera. Deu 'ns hi dó bon lluch! Potser ab lo temps podrém tornar á la vida y en nostres pobles tant religiosa com típica costúm!

NONAT GARRIGA

ANYORANSA...

ERA 'l segon dia de la festa y avans d' acabarse 'l ball de la tarde vaig tornárm'en á la casa ahont posava, ab lo desitg de conversar un rato ab un avi molt alegre y molt amich de contar fets de la vellura. Vaig donarli las bonas tardes y, buscant un pretext per entaular conversa, després d' alguns rodeigs vaig dirli:

—¿Quánts ne teniu padri?

—No só tan vell com te pensas minyó; vaig encara ben valent y si no fossin aquets ulls que no se 'm volen obrir prou, per lo demés no t' envejaría res. Tinch gana y meno be, las camas encara no se m' arronsan y si vull estalviarlas, aquí tinch las de l' euga qu' es una bestiola que de molt bon grat pren la meva carga.—Y mirantme satisfet com volguent dir «¿qué 't sembla?», afegí després una petita pausa:

—Setanta set ne tinch... Encara puch víuren molts més... Si no fos la vista... Hi veig molt poch, noy.—Deus volguer tornar á ballar aquesta nit—va dirme després—y contestantli jo, afegí:

—Mare de Deu y cóm cambian los temps! No 'n te prou era 'l jovent de perdre una nit ballant; ne vol duas... ó tres... Y diuhen que'l temps no va be... Y qué ha d' anar be. Massa

li dich jo al hereuhet de casa. Mes ell no m' escolta, vol anar á las sevas... no te cervell avuy la gent... tot son modas... Deu vulgui que no ho tinguém de plorar...—Jo vaig objectarli que en lo mon no hi havia res estable; que las cosas van cambiantse y que un deu seguir la corrent... etc., etc. L' avi 'm mirá de cap á peus y 'm contestá d' aquest modo:

—Y que has d' ensenyarme tú á mí?... Vetaquí lo que 'm diuhens tots, lo que 'm va dir l' hereu al donarme entenen que deixés la masía, que... ¡Deu me perdó!, no sé com vaig poguer créurel. Deixar aquella casa tan gran ahont vaig víurehi setanta quatre anys—perque no més ne fa tres que som aquí baix al poble—proprietat, ab aquell esbarjo, aquella sala tan gran, aquells cuartos, aquella abundancia d'aygua, aquell sentir cantar los aucells que de bon matí venían ja á donarne 'l bon dia al istiu y aquells raigs de sol—un sol més bonich que 'l d' aquí baix—que al hivern entrava á casa, endintre, fins que 'm trobava, per estarse llarga estona al meu costat, parlantme ab sa veu muda, que jo prou la entenia que 'm deya: «M' agrada tenirte á tu aquí, perque en aqueix mateix lloch ahont tu ara estás sentat hi havia 'l teu pare y 'l teu avi y 'ls teus vasavis y vivían tranquillos, en santa pau y aquí mateix venia jo á donarlos escalf en las fredas hivernadas.»

Al arribar aquí, los seus ulls li espurnejavan. ¡Pobre home! sentia l' anyoransa d' aquella casa ahont hi havia passat tota la seva vida... Me conmogué, vaig sentir que també l' accompanyava ab alguna llàgrima que 's desprenia de mos ulls, al temps que interromperen nostra conversa la família y nombrosos convidats que arribaven del ball.

La taula estava ja parada. Sopárem tots y, aproveitant una ocasió en que ja s' havían aixecat molts, vaig dirigirme al avi diuent: Escolteu, ¿qué hi ha molt d' aquí á la vostra masía?... Y com si li haguessen tret cinquanta anys de sobre, ab una vivesa extraordinaria y un tó impregnat d' alegria, digué:

—¿Qué voldrías anarhi?—Sí que m' agradaría.—Noya—cridá dirigintse á la cuyna—arregla un bon esmorzar per demà, que de bon matí anirém á menjánsel á casa.—Y dirigintse á mí:

—Ja veurás que t' agradará—digué—no te 'n penedirás.—Y 'l bon home anava d' aquí d' allá parlant á tothom de casa seva ab la alegria d' un nen... Jo per la meva part vaig con-

véncer á dos ó tres amichs, y á las deu en punt nos ficavam al llit los excursionistas.

L' endemá á las cinc del matí l' avi mateix vingué á cridarnos. No 'ns férem pregar per saltar del llit. Lo primer que vaig fer va ser treure 'l cap al balcó y admirar un dia hermos, sense boyras, seré. Eram al mes de Juliol y convenía aprofitar lo dematí perque massa que li vagaria al sol de torrarnos á la tornada.

Tan bon punt fórem al portal del carrer, l' avi, que ja 'ns esperava, acostá l' euga á un pedrís per pujar ab més facilitat. Ho va fer ab més lleugeresa de la que 's podia esperar de sos anys, y prenent la direcció de la montanya nos digué: Amunt.

Nosaltres lo seguirem caminant, primer per camí plá y al cap de poch rauo comensárem la pujada, qual ascensió varem fer sense cansarnos molt, puig l' ayret del matí, la mateixa variació del terreno, la hermosa vista que en tot lo camí disfrutárem y una miqueta de beguda que varem fer á la mitja hora de pujar, nos ajudá á trobar lo camí deliciós.

Per fí, á las duas horas, arribáren á lloch. L' avi feya rato que hi era y tenía ja á punt l' esmorzar ab tomáquets y pebrots á punt d' amanir que ell mateix havia cullit. Despatxárem ab molta gana las provisions y al acostarse l' hora de marxar, lo bon vell caygué en abatiment y en fonda tristesa...

—No puch anárm'en,—deya—semebla que me n' arrenquin d' aquí.—Mira, guayta. ¿Veus aquest sahuquer tan alt que fa tanta ombra ab sas brancas?... Donchs jo vaig plantarlo d' un barrot quan me vaig casar. La Mariona també ho va veure... ¡Pobre Mariona!... Fa dos anys que va marxar d' aquest mon pera deixarmhi á mí encara més trist... Nos estimavam molt. Cada setmana, com que ella la anyorava tant com jo mateix aquesta vida sossegada, y també creya que per cuidar be una propietat gran com aquesta cal víurehi dintre, donchs, com te dich, cada setmana hi veníam á passar tots dos un parell de días aquí dalt, á respirar ayre pur, l' ayre que respiravan los meus avis, un ayre que no está infestat d' orgullsy de misèrias com lo d' allí baix... Mes ella, la Mariona, qu' era molt neta, s' hi enfadava sempre perque 'ls masovers no li tenían la casa tan endressada com quan ella hi era...

Y al poch rato, després de tombar lo cap per aixugarse 'ls ulls, afequí:

—Aquestas dues pedras de sota 'l sahuquer, veus, jo las hi vaig posar. En aquesta hi seja ella y en aquesta altra hi seja jo quan hi veníam al matí á esmorzar y cap al tart á sopar, mentres veyam lo sol amagantse derrera aquellas montanyas y tenyintho tot lo ab rastres de llum, perque, amagat ell, nos hi vejessim la Mariona y jo per tornar á casa. ¡Pobra Mariona! Si no 'ns haguessim mogut d' aquí, estich segur que encara fora viva... ¡L' anyoransa me la va matar!...

Y aquí 'l pobre home doná esbarjo al seu cor y plorá bona estona.

• • • • •
Vaig fer lo camí de tornada trist y silencios. L' avi havia passat devant com á la anada á cavall de l' euga. Jo estava conmogut meditant tot lo que havia sentit d' aquell home y pensant, que entre ell volent viure á la masia y l'hereu volent estarse á baix al poble, ell era qui tenía rahó.

J. MONTANÉ y SELVA

L' ANGELUS

Se pon lo sol, com antorxa que desapareix, emportánts'en la claror á unes altres terras; se pon á l' hora fixada pel Autor dels Mons, sens retardar ni un moment, obehint las ordres que li han sigut dadas desde fa molts sigles. Las boyras amagan las serraladas y comensan á devallar pels plans, mentres la llum del capvespre va minvant, senyalant que la nit s' atansa. Los arbres veuhen retornar los aucells y acostarse la besada fresquívola de la nit. Lo dia desapareix ab las remors, las flayres y 'ls colors; se'n va emportánts'en las ilusions y obrint lo cor á las esperansas d' un demá. Lo travallador del camp ha donat son adeu al conreu; lo pastor, lentament camina ab son remat cap al xopluch; tot va entrant en la calma misteriosa... De sopte se senten los tochs d' una campana, dolsos, vibrants, que apar s' escampan per l' ayre com misteriosas veus invitant al cor á elevarse al cel en una invocació senzilla y tendra. Es lo toch d' Angelus. La salutació á Maria, en nom de la natura que va á adormirse, en nom dels pobles per qui un dia més ha transcorregut en lo rodar dels sigles; la darrera remor del dia; la última veu de la terra, á la dona perfecta, á la Verge de tots los sigles, á la Mare del Verb Etern.

Poch á poch han devallat las ombras, poch á poch han caillat totas las veus del dia y la nit ab sos melangiosos remors, la veu del grill y 'l brunzir del cadellha invadit la vall. Lo cel s' es omplert d' estrelles, enviant una dolsa celistia á la terra, y una calma al cor. La nit regna, y en tant ressonan sas misteriosas y delicadas veus, dormén aucells, flors y aromas, y l' home, invocant un demá que li retorna ilusions, ideas, bens y forsas, s' entrega al somni, embolcallantse ab sos recorts y cridant las esperansas.

EMILI TARRÉ

RENSALI PIRELLA MOL VINA
TICOM A TIB CIV EL 150
IN L'ISLA CANARIA NO SOBRE LA VIDA
RENSALI PIRELLA MOL VINA
ESTERELA DELS SANTOS FESTES
ESTERELA DELS SANTOS FESTES
ESTERELA DELS SANTOS FESTES

A UNA NOYA

Salta, salta, noya bella,
que com l' hermosa poncella
també prompte 't marcirás;
ves seguint vallas y festas,
ves seguint mundanas gestas,
que com ella 't secarás.

Si l' amor es cosa santa
no pot viurer hont s' hi planta
de deshonra lo sagell,
no pot ser enamorada
la donzella qu' esplorada,
surt del ball com sech clavell.

Lo fals petó que se 't dona
ix d' un llabi qu' empresona
dins son cor vicis sens fí,
que de tas galtas de nina
roban l' aura carmesina
fentli la maldat sortí.

N' es l' amor qui dona vida
quan del ara benehida

puja com fragant incens
per la via del Empiri
mogut per un sant deliri
fins al trono del Inmens.

N' es l' amor dolsa llassada
que junyeix l' enamorada
en lo matrimoni sant.
Mes lo ball marceix la rosa
quan encara no desclosa
pel saló s' está voltant.

Lo ball que 'l teu cor alena
es la feixuga cadena
que 't relliga ab los pecats.
Fuigne, noya, fuig prestosa
d' eixa admòsfera fumosa
que n' entela tos esguarts.

Cerca amor en la tristura
que trobarás la dolsura
en mitj d' eixa vall de plors;
mes no 'l cerquis en las galas
ni del ball en las grans salas
hont son més falsos los cors.

MARÍA D' ALTAFULLA

PUJANT A NURIA

Jo tinch lo cor malalt,
Regina sobirana,
Vos me l' heu de gorir,
la dolsa pau tornantili.
Rendit y apesarat
escaló las montanyas
y al vostre Sant Palau
fervent vinch á postrarme.
Es temps de soletat,
ningú torba mas ánsias,
tot sol me trobo aquí
solet ab la meva ànima;
respiro l' ayre dols
com lo perfum de plantas,
y Vos m' aneu mirant
oberts los ulls que calman
d' un cop la tempestat
que exalta la meva ànima.
També vostre fillet
me clava la mirada,
y 'm fa tot tremolar
y 'ls ulls en terra clayo.

Avergonyit no puch
 alsám d' aquest solatje
 fins que m' hagueu benehit
 ab vostra má sagrada.
 Alsáula, alsáula prest
 y tornaré á ma casa
 ab la pau dintre 'l cor,
 tant temps que m' ha faltada.
 Y si voleu també
 faré aquí ma morada
 Reyneta del meu cor,
 consol de la meva ánima.

ANTON BUSQUETS y PUNSET

TRISTESAS

I

Qui no coneix al Angelet, al estudiant de Seminari, al «aprenent de capellá», com li diuhen los pagesos d'allí dalt á Valldespina, son poble nadiu? ¡Es un orfanel! Prou que'l caractesian son vestit de dol rigurós y sa cara prima y groguenca, senyal de novellas penas. Lo senyor Rector del poble'l va recullir junt ab la seva avia, quan morí la seva mare viuda, y se l'estima com un fill. Tantost li ovira un xich la cara trista y endivina 'ls pensaments que creuhan per sa pensa melancólica d' orfe'l fa sortir á passeig per las entradas més pintorescas pera ferlo sortir de sa melangía y tristesa ab lo cant dels auells, ab la bellugadissa de las fullas y ab lo remoreig de las ayguas.

Mes al Angelet poch l' impresionan aquests encants de la naturalesa y sols escolta als auells quan sas refiladas li semblan la veu de la seva mare que desde 'l cel li parla; sols escolta las fullas y las fontanas, porque sa cadenciosa remor li sembla 'l murmur dels prechs que per son benestar envia l'ànima estimada de la sua mare á Deu. Alashoras sí, alashoras contempla embadalit lo fullam dels arbres, com si per entremitj dels branquillons vegés alsarse sobre d'un núvol dau-

—¿Qué teniu, mare meva, que ploreu tant? Avuy m' heu abrassat y m' esperava al portal ab angúnia. Diguéumho tot, mare, tot, que jo també estich trist com vos.

La mare no ha respost; resta quieta com una estàtua, ab lo mocador sobre l' front, degotant una á una aquellas llàgrimas misteriosas que l' avia ni l' Angelet podían sondejar, llàgrimas tristes y silenciosas que hi deixan al cor la pena, que no trencan pera res lo venerable repòs de la nit.

—Per qué ploreu? —replicá l' noy.—Jo si que hauría de estar trist; jo si que hauría de plorar. Pero no; estich ben alegré y tranquil, ¿veyeu? —Y l' Angelet somreya escapántseli per son rostre dues traydoras llàgrimas.

La mare las hi aixugá ab lo mocador que guardá vora, y reta del cor com si volgués endinzarse en lo fons del sentiment aquellas dues perlas de l' ignoscència.

Una hora després lo nen dormia afadigat del travall, l' avia resava devant d' una Verge dels Dolors y la mare vetllava. No podía dormir ni deixar de contemplar á son fill estimat, que avuy, més que may, li semblava un àngel baixat del cel pera sofrir las punyidas de la terra.

III

L' espay s' emblaveix. Tantost brilla al cel l' última estrella, lo gall ha cantat y la terra ja s' desperta. Dintre del bosch que cerca l' casal de la viuda, en mitj de las cantarelles tendras dels aucells s' hi sent lo cant del llenyater y l' eco ressonador dels cops de la destral ab que esqueixa las branques secas. Tot se mou. Mes tart lo sol riu per Orient y las flors li responden obrint sos cálzers. Totduna, allá al cim de la torra de la Iglesia, ha brandat una campana, qual ressó s' ha anat perdent per l' espay embaumat d' essències, fent armonías ab las cansons dels pagesos, ab los refilets dels aucells y ab la remor cadenciosa dels rierons.

Es lo toch de missa; es la veu del Altíssim que demana per ell lo despuntar del jorn á aquells senzills moradors de Valdespina.

En la morada del Angelet l' àvia s' ha adormit, recolzada al llit de la viuda. ¡Pobre àvia! Tota la nit l' ha passada vellant á sa desgraciada filla y resant parts de rosari devant de la Verge dels Dolors que avuy feya una cara trista, tristíssima.

La viuda no s' ha pogut llevar avuy al trench de l' auba quan l' han despertada 'ls aucells de la arbreda vehina. ¡Quin sospirar més trist ha sortit de son cor adolorit de mare, quan s' ha adonat que no s' llevaria més d' aquell llit regat de llàgrimas.

¡Ah! ella que quan morí lo seu espós havia perdut la alegría y la salut; que s' anava acabant com una flor que s' passa, veya arribada la seva hora, perque no podía veure sofrir un fill del cor, un àngel que havia d' esser de Deu y l' destí l' tenia clavat ferm á la terra.

No obstant, aixugantse las llàgrimas, ha fet un esfors, y al sentir lo dringar de la campana de missa, ha cridat al noy ab veu fosca y apagada per la debilitat:—¡Angelet! ¡Angelet!...

L' Angelet, que ha sentit aquella veu mitj apagada y tan trista, s' ha llevat y ha corregut á besar la mà de la mare.— Bon dia, mare meva, li ha dit, ¿que no us han despertat los galls y la auzellada?

—Sí, fill meu, sí; pero avuy los aucells m' han dit cosas molt tristas...—

Y arrencá un plor, un plor desconsolat què partí l' cor del Angel que, agafant la mà de la mare, plorava ab lo consol de la ignoscencia.

Y la mà de la viuda era freda com un glas y tremolava com la mà d' un agonitzant, estirada, prima, esblanquehida.

L' àvia s' ha despertat. Al veure aquells dos cors que tant s' estimavan vessant desconsol y amargura, ha callat per no interrompre aquellas abrassadas que tal volta serian las darreras.

Lo noy, que ha vist á l' àvia desperta, dirigintse á la mare li ha dit:—L' àvia ja s' ha llevat, mare ¿que no vindreu avuy á missa? Si vos no hi aneu, jo tampoch. Jo vull plorar ab vos y us vull aconsolar perque esteu trista, molt trista...—

La cara de la viuda descubria 'ls sentiments y l' patir del seu cor. Al veure l' desconsol d' aquell bossí de sas entranyas,

s' aixugá las llàgrimas, s' encadená 'l dolor y li respongué:— Mira, fill, jo no puch venir avuy; veshi tot sol y combregá per mí; quan sias devant d'aquella Mare de Deu li besarás las mans y li resarás tres Salves de part meva. Dígali que la teva mare està trista, molt trista, que li envihi un consol que endolseixi la seva existència. ¿Ho farás?

—¿Y vos tota sola? No, no, que si plorávau...

—L' àvia ja 'm cuidará, ¿veritat?

—Sí, sí, ves, fill meu, ves á resar per la teva pobre mare— respongué l' àvia ab los ulls negats de llàgrimas.

—¿No ploraré més?—replicá 'l noy ab tó de súplica.

—No, fill meu, no ploraré pas més.—

Y la mare viuda accompanyá aquestas paraulas d' un sospir trist, adolorit com l' adeu darrer d' un agonitzant que se'n va de la terra. Tot torná á callar y aquells dos cors ferits per la dissot parlaren abrassats ab lo silenciós llenguatje dels que s' estiman.

Un moment després l' àvia resava veillant á la malalta; la cambra tornava á quedar enfosquida; grinyolavan las portas; y se sentía l' trepitj dels passos del Angelet que s' allunyava cap á la iglesia de la vila.

Duas horas després tornava l' Angel tot alegre, saltironant pel camí del poble.—Ja 'l porto—deya,—ja 'l porto 'l consol que m' ha donat la Verge dels Dolors pera la meva mare. ¡Ay, pobreta, que estará contenta quan li diré que l' senyor rector de la vila 'm vol pagar la carrera de capellá, quan li diré que ja puch ser de Nostre Senyor y que ella no patirá més!—Y l' Angelet saltironant, saltironant va arribar al portal de casa seva. ¡Qué bonich que li semblava are'l bosch que voltava la casa; qué dols lo cant de la aucella; qué embaumat l' ayre que respirava! Entrá tot depressa cridant:—¡Mare, mare, ja us lo porto 'l consol de la Verge! ¡Mare!—

Y ningú responía y tot restava quiet ab un silenci misteriós... incomprendible...

L' Angelet tremolá, la sanch se li aglopá al cor y ab veu ofegada cridá al peu de la escala:—¡Mare, mare!—

Dalt al cim, al replá, plorant fil á fil com una Magdalena, hi aparegué una ombrá...

¡Era l' àvia! No podia parlar perque 'l dolor li ofegava la

veu, y, signant ab sas mans secas y pansidas l'interior de la cambra, seguia plorant desconsolada...

Lo pobre noy puja d' esma la escala, entra á la cambra.
Tot callava, ni una alé trencava aquell silenci misteriós... tot
fosch... Va entrant... palpa... y mitj obra 'l finestró ab má
tremolosa...

Un raig de llum ha iluminat la cara de la viuda, estirada... groga... esblanquehida...

L' Angelet restava quiet com si una forsa invisible l' hagués clavat á terra, ab los cabells erissats y 'ls ulls oberts contemplant inmóvil aquella cara estimada.

De sopte ha fet un crit com si despertés d' un somni:
¡Mare! ¡Mare!—Y arrencant un plor desconsolat s' ha tirat
sobre 'l cadáver fret de la viuda.

Més tard tot tornava a estar quiet. Sols se sentíen los plors de l' àvia y 'ls sospirs d' aquell àngel de Deu que pregava sense consol, abraçat als peus de la morta.

JOSEPH PARADEDA y SALA

NADAL TRIST

ACABAN de caure en lo rellotje del campanar de la parròquia del poble de Collbató las batalladas de las quatre de matinada de la nit de Nadal. En Pep del Oli que, desvetllat, las ha comptades pausadament y de cor, acolibat com s'está en lo seu llit, totjust acaba de sonar la última, crida baix á sa muller Maria, y abdos, al plega', saltan del llit y, encomanantse á Deu y espetegant de dents, se vesteixen y un cop llestos cridan á la maynada que ja á la vesprada avans s'haví adormit ab la fal-lera d'anar á matinas encomanant que 'ls cridessin ben dematí. Se deixondan sense réplica ni somiqueix y ab quatre esgarrapadas se vesteixen ajudats per sa mare.

Mentrestant en Pep á baix á la cuyna ja ha fet foch y després la consabuda torrada de cada dia que al ésser reunits se menjan beventhi després ell lo glop d'ayguardent. Llestos y escalfats qu'están, encenen la llanterna, prenen la clau y surten de casa, tancant la porta sense por de que ningú 'ls prengui mentres sian fora las miserias que deixan dins son casal.

II

Lo vent bufa fort... lo fret apreta... mes, embolicats petits y grans ab sos tapabocas y cobra-espatllas, fan via pel mitj del camí ral.

Lo xicot xich, atalayant de lluny, diu á sa mare:—Mireu quina encesa se veu que hi ha á la Iglesia.

—Sí, noy, sí... camina, que fa fret... tápat la boca!...—

Marit y muller caminan... caminan sense dir res. Es que parlan á solas ab son negre cor, tot pensant... ¿Qué fará alí á Cuba á horas d' ara en Peret?... ¡Pobre!... ¿Quí sab si 'l tornarém á veure?...

III

Topan pel camí á un vehí seu que fa la mateixa via ab sa muller y maynada, y després del Deu vos quart las donas forman parella y parlan. ¿De qué parlan?... De qué voleu que parlin. Escoltéulas.—¿Que no sabeu res del vostre noy?...—diu la María á sa companya.—No, noya, no; fa més de tres mesos que no hem tingut carta y no pots pensar l' ànsia en que es-tich. Aquesta nit mateixa he somiat qu' era mort y m' he despertat tota esverada...—Lo nostre tampoch ha escrit de dias, mes ahir per carta del de la Fineta, que son companys y serveixen en un mateix batalló, sabém qu' está bò... mes com que quan la carta es aquí ja poden ser morts y enterrats...—Malehida guerra!... ¡Quin Nadal més trist!...—

IV

Los homes tampoch parlan de res de bo.—Noy, fa en Pep, no m' havia espantat may sino are. Las vinyas mortas, no 's fan diners de res; los gastos hi son; los pagos cada dia son més grossos. Som set bocas á menjar; vesteixte, càlsat... A lo menos vosaltres no sou molts.

—A mí lo que 'm te amohinat y de mal humor es l' haberme hagut de marxar lo noy. Ara 'ns la passaríam molt be; ell al jornal y jo trevallant per un. A lo menos aniríam ti-

rant...
—

—¡Oh, y no saber si á més de pêndret lo fill te 'l tornarán (si te 'l tornan) sá y bó com lo vas donar...

—¡Aixó... aixó!... ¡Guerra que 'n fas y farás plorar de mares y que 'n farás malbé de casas!....
—

Al posar lo peu á la Iglesia, la troban plena com un ou, mes en las caras de totas s'hi veu un rastre de tristesa y no hi apunta ni un goig verdader ni una satisfacció complerta. Tothom hi ha fet cap, com als altres anys, no per anarhi á cercar alegrías, sino per esbrinarhi recorts y encomanar al Jesuset una bona pau, que l'home, quan la terra l'abandona, es quan més se recorda del cel.

EMILI PASCUAL Y AMIGÓ

—

los el que es' en la es' M
abat' un riu que es' la
estrella d'infus al nos' il luu
nos' nos' y si nos' no' d'
d'ob' al glog' amore' in' de
d'asse' riu' riu' riu' riu'
d'asse' riu' riu' riu' riu'

EN LA NOVA BETLEM

POESÍA DEDICADA AL EMINENT METJE DR. D. JOAN GINÉ Y PARTAGÁS

Quin dolor! Veure una flor
y no darse rahó d' ella!
¡Mirar al cel una estrella
y no entrar sa llum al cor!
Sens per qué, brollar lo plor;
sens motiu, sentí' alegría;
y cad' hora, y cada día,
sens probar plahers ni agravis,
ni 'l somrís passar dels llabis,
ni 'l dolor dar agonía.

Tal es, perduda la rahó,
lo que sent qui aquí penetra;
en res llegeix ni una lletra
que li diga una intenció.
L' amor, com noble passió,
la amistat consoladora,
tot lo bò qu' en lo cor mora
volá, deixant sols, per dol,

potsé' una posta de sol
sens esperansa d'aurora.

Mes, si no s' es post lo sol,
si es sols una nuvolada
qui li pren la llum preuada
qu' era son bé y son consol;
aquí's torna goig lo dol;
aquí, trovant compassió
en quí la noble missió
del curar té com sagrada,
se veu brillejar l'albada
de la llum de la rahó.

FREDERICH SOLER

versalles del pais d'arau

si pincelles de l'artista

ESPURNAS

No 't posis en evidencia
entre amichs ni coneuguts,
qu' ells te llevarán la fama
quan no 't pugan traure 'ls ulls.

Per haver honra y prestigi
mira al cel y vésten lluny:
lo despreci y la distancia
matan de l' enveja 'l cugh.

Si no vols tenir enredos
ni pescar may cap disgust,
no 't confis de xerrayres,
de set ciencias ni ganduls.

La bona fé y la noblesa
no treguis massa á la llum:
á sembra de beneficis,
cullita d' ingratituts.

Si dius la vritat ben clara
te tindrán per un ilús;
passarás per boig ó murri
si practicas la virtut.

* * *

L' ignorancia 't dirá tonto,
presumit dirá l' orgull,
poca vergonya 'l descaro,
y l' opulencia *perdut.*

Los estúpits y 'ls ineptes
te tindrán per un *ningú*;
los pobres d' inteligencia
dirán qu' ets faltat de llums.

Lo faritzeu miserable
que viu del engany y 'l furt;
lo crapulós com l' avaro
que 's vendrían á Jesús
y faríant mil traficas
y armarián mil embulls
ab los diners y las hónras
de viudas y desvalguts,
retallaran ta conducta
á mossechs ó bé á lladruchs,
y á pretext de qu' ets impío
te farán fum y més fum.

Y, per fi, pensa á tot' hora
qu' en aquesta vall de ruchs
menja bé qui riu y brama,
y qui no, 's rosega 'l puny.

INTIMA

Avuy que tot te somriu
y ho veus de color de rosa,
no fás cas del meu amor
y fins crech que d' ell te mofas
perque may podías creure,
segons tú mateixa contas,
que 's pogués enamorar
un ser com jo, d' una dona
en l' esclat de joventut
com tú, tant bona y hermosa,
que dels àngels ets enveja
y admiració, tot á l' hora.
Sí, ja fas bé de burláten;
riuten de mí, riuten forsa;
¿quí soch per voler juntar
á ta vida venturosa
la meva, de Deu malehida
y fins escarni dels homens?...
Sí, fas bé, riuten de mí,
no 'm planjis, no, riuten forsa;
pero quan los teus desprecis

de ma vida haurán dat compte,
 quan ja tornat al no rés,
 de mon cor que tant t' adora,
 no 'n quedin més que las cendras
 soterradas en la fossa;
 si algú dia 'l desengany
 flagella ton cor ¡oh, dona!
 y 'l recort de ma passió
 vé á trucar á ta memòria,
 quan ja no serás á temps
 per' esmenar la teva obra,
 prou ab llàgrimas als ulls
 dirás, potsé, alguna volta
 sentint del remordiment
 la veu sempre acusadora:
 —Infelís, tant que 'm volía
 y jo vaig matarlo ¡pobre!

ANTON FERRER Y FERRER

